

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 3 november 2003

B 3546-03

KLAGANDE

Riksåklagaren

MOTPART

A S

Offentlig försvarare och ombud: advokaten C M

SAKEN

Grovt rattfylleri m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sverige, avd. 3, dom den 20 augusti 2003 i mål B 3370-03

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på så sätt att Högsta domstolen

bestämmer påföljden till fängelse ett (1) år fyra (4) månader.

För försvaret av A S i Högsta domstolen tillerkänns C M ersättning av allmänna medel med tjugosextusensjuhundratio(26.710) kr, varav 10.854 kr för arbete, 13.008 kr för tidsspillan och 2.848 kr för utlägg. Denna kostnad skall stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen skall bestämma påföljden till ett längre fängelsestraff än det av hovrätten utdömda.

A S har bestritt ändring.

DOMSKÄL

I Högsta domstolen har A S hörts på nytt. Vidare har Hans Laurell, Vägverkets expert på alkohol, droger och trafik, hörts som sakkunnig.

Enligt hovrättens dom har A S dömts för stöld, snatteri, olovlig körning i tio fall, varav nio fall grovt brott, rattfylleri och nio fall av grovt rattfylleri. Domen har överklagats bara i fråga om påföljden. Vid sådant förhållande skall Högsta domstolen pröva, förutom påföljden, endast brottsrubriceringarna.

I rättsfallet NJA 1990 s. 743 hade Högsta domstolen att bestämma gränsen mellan stöld och snatteri vid butikstillgrepp. Vid sådana brott hade i tidigare praxis värdet av den tillgripna egendomen blivit avgörande när inte övriga

omständigheter givit anledning till någon annan bedömning. Högsta domstolen uttalade att denna värdegräns lämpligen syntes kunna dras vid ett värde av omkring 800 kr. Värdegränsen aktualiserades på nytt i rättsfallet NJA 1994 s. 699. Nu förklarade Högsta domstolen att värdegränsen borde justeras när förändringar i penningvärdet gjorde det påkallat men den borde å andra sidan inte skifta förlöpande i takt med sådana förändringar innan det fanns underlag för att utgå från en ny gräns som tedde sig lämplig och hanterbar för den praktiska rättstillämpningen. I den mån en övergång till en högre gräns skulle äga rum i praxis syntes det från dessa synpunkter i och för sig ändamålsenligt att detta skedde när en höjning av gränsen till omkring 1.000 kr var motiverad. Högsta domstolen fann emellertid att, om man utgick från förändringarna i konsumentprisindex, 800 kr vid tidpunkten för 1990 års avgörande ännu så länge inte motsvarade 1.000 kr i det då aktuella penningvärdet. Tills vidare borde den ifrågavarande gränsen alltså fortfarande anses gå vid ett värde av omkring 800 kr.

Efter 1994 års avgörande har penningvärdet förändrats ytterligare. Konsumentprisindex har nu stigit så mycket att 800 kr vid tidpunkten för 1990 års avgörande motsvarar något mer än 1.000 kr i dagens penningvärde. Som Riksåklagaren har påpekat har emellertid olika varu- och tjänstegrupper som ingår i konsumentprisindex utvecklats helt olika. Därvid är att märka att några av de huvudgrupper som kan aktualiseras vid butikstillgrepp har haft en betydligt måttligare prisutveckling än konsumentprisindex totalt, medan sådana poster som boende och hälso- och sjukvård har ökat mer än genomsnittet. Skillnaderna i dessa hänseenden är avsevärt större nu än de var år 1994. Sett över den senaste tioårsperioden har prisutvecklingen varit lugnare än under närmast föregående tioårsperiod. Utvecklingen hittills av konsumentprisindex motiverar därför inte att värde-

gränsen nu höjs till 1.000 kr. Inte heller av annat skäl bör praxis ändras. Värdegränsen bör alltså ligga kvar vid omkring 800 kr.

Vid tillfället den 6 maj 2002 tillgrep A S varor till ett värde av 932 kr. Som domstolarna har funnit skall gärningen bedömas som stöld.

Inte heller i övrigt finns det skäl att frångå domstolarnas brottsrubriceringar.

När påföljden för A Ss brott skall bestämmas har det stor betydelse hur rattfylleribrotten bedöms. En utgångspunkt vid denna bedömning är att ett fall av grovt rattfylleri utan särskilda försvårande eller förmildrande omständigheter har ett straffvärde om fängelse en månad (jfr NJA 2002 s. 653). Emellertid innefattar brottet grovt rattfylleri gärningar med varierande straffvärde. En viktig faktor vid bedömningen i det enskilda fallet är de risker för trafiksäkerheten som gärningen typiskt sett inneburit. Bedömningen måste bli strängare ju större trafikfaran har varit. Särskilt allvarligt är om gärningsmannen har fört fordonet på ett sådant sätt eller på en sådan plats att risken för en trafikolycka typiskt sett har varit stor (jfr prop. 1993/94:44 s. 28 f.).

A S skall dömas för nio fall av grovt rattfylleri och ett fall av rattfylleri. I flera av fallen föreligger särskilda försvårande omständigheter som motiverar ett högre straffvärde än fängelse en månad trots att någon olycka inte har inträffat. Sålunda har A S vid flera av körningarna haft en alkoholkoncentration i blodet som vida överstigit två promille. Han har vid dessa tillfällen också uppvisat tydliga tecken på kraftig berusning. Två gånger har han varit så berusad att han har tagits om hand med stöd av lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. Risken för en trafikolycka har i dessa fall varit uppenbar. Några av körningarna har skett på sådana platser där trafiken har varit intensiv eller trafikför-

hållandena av annan anledning har varit komplicerade och det därmed har varit särskilt farligt att köra bil i berusat tillstånd.

I skärpande riktning skall också beaktas att A S upprepade gånger har begått nytt brott efter att polisen ingripit mot honom; han har gjort sig skyldig till tio rattfylleribrott inom loppet av drygt ett år. Vid två tillfällen har det gått mindre än ett dygn mellan brotten.

Som förklaring till sitt handlande har A S även i Högsta domstolen anfört att han varit utsatt för hot till sitt liv och behövt kunna fly om någonting skulle hända. Detta förklarar dock på inget sätt att han har kört bil i berusat tillstånd. Han har vidare gjort gällande att risken för trafikolyckor inte varit så stor i hans fall, eftersom han efter lång tillvänjning tål alkohol bättre än andra. Av forskningsrön som Hans Laurell har redovisat framgår dock att en alkoholtolerant person som alkoholpåverkad sätts i en ny, krävande situation presterar lika dåligt som andra alkoholpåverkade personer. Inte heller i övrigt har det kommit fram någonting som talar för att något av A Ss rattfylleribrott har ett lägre straffvärde än normalt eller för att gärningarna skall bedömas mildare än deras straffvärde motiverar.

Härtill kommer att A S har gjort sig skyldig till tio fall av olovlig körning, varav nio fall utgör grovt brott, samt till stöld i ett fall och snatteri i ett fall. Straffvärdet för den samlade brottsligheten får bedömas vara fängelse ett år fyra månader.

Någon annan påföljd än fängelse kan inte komma i fråga.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Thorsson, Regner (skiljaktig), Blomstrand (referent), Lundius och Ella Nyström

Föredragande revisionssekreterare: Wartin

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till
PROTOKOLL
2003-10-15Mål nr
B 3546-03

Justitierådet Regner är skiljaktig i fråga om påföljdsbestämningen och fastställer i den delen tingsrättens domslut.